

Risikovurdering vedr. Nationalbankens indkaldelse af ældre pengeseddelser og 1.000-kronesedlen

Nationalbanken har i samråd med Erhvervsministeriet besluttet, at seddelser fra perioden 1944 til 1997 samt 1.000-kronesedlen bliver ugyldige som betalingsmidler den 31. maj 2025 og påbegynder derfor indkaldelse af sedlerne. Hvidvasksekretariatet vurderer, at risikoen for hvidvask i forbindelse med indkaldelsen af de gamle seddelser er *begrænset*. Hvidvasksekretariatet vurderer, at risikoen for hvidvask i forbindelse med udfasning af 1.000-kronesedlen er *betydelig*.

Nationalbanken har meddelt, at danske pengesedler udstedt i serierne fra 1944 til 1997 og den danske 1.000-kroneseddel skal indkaldes og ugyldiggøres som betalingsmiddel.

Nationalbanken vurderer, at 1.000-kronesedlen ikke længere er nødvendig for at understøtte sikre og effektive betalinger for borgere og virksomheder i Danmark. Samtidig vurderes det, at den danske 1.000-kroneseddel er eftertragtet i de kriminelle miljøer og udgør en forhøjet risiko for anvendelse i forbindelse med økonomisk kriminalitet fx hvidvask, aflønning af sort arbejde og forfalskning af pengesedler.

For så vidt angår de ældre pengesedler i serierne fra 1944 til 1997, er de svært genkendelige, og de er derfor ikke i dag et reelt betalingsmiddel, selvom banker og butikker fortsat er forpligtede til at tage imod disse pengesedler.

Tidspunktet, hvor pengesedlerne ophører med at være lovligt betalingsmiddel, fastsættes ved bekendtgørelse af erhvervsministeren. Der lægges op til, at sedlernes gyldighed udløber den 31. maj 2025, hvor sedlerne mister deres gyldighed som lovlig betalingsmiddel. I ét år yderligere efter udløbet af gyldighedsperioden kan pengesedler, som ikke allerede er indleveret, fortsat indløses hos Danmarks Nationalbank.

Nationalbanken vurderer, at hjemtagelsen af de ældre pengesedler drejer sig om i alt 30,1 millioner sedler til en værdi af cirka 3,4 milliarder kroner (opdateret tal fra Nationalbanken pr. den 29. november 2023).

Nationalbanken vurderer, at hjemtagelsen af 1.000-kronesedlerne drejer sig om i alt 21,6 millioner sedler til en værdi af 21,6 milliarder kroner (opdateret tal fra Nationalbanken pr. den 29. november 2023).

Risikovurdering

Hvidvasksekretariatet skelner mellem risikoen ved ombytning af ældre pengesedler og indkaldelse af 1.000-kronesedlen.

For så vidt angår indkaldelse af sedler for perioden 1944-1997, vurderer Hvidvasksekretariatet, at risikoen for hvidvask er **begrænset**. Vurderingen bygger blandt andet på, at der samlet set er tale om et mindre beløb, hvoraf en vis del formentlig ikke vil blive indleveret, idet de enten er smidt ud eller virker som samleobjekter. Hertil kommer, at kriminelle aktører i dag ikke anvender ældre sedler til hvidvask.

Hvidvasksekretariatet vurderer, at risikoen for hvidvask i forbindelse med indkaldelse af 1.000-kronesedlen er **betydelig**. Vurderingen bygger blandt andet på, at det beløb, der indkaldes, er markant større end for indkaldelse af de ældre seddelser, at borgere og virksomheder i begrænset omfang anvender 1.000-kronesedlen til betaling, at pengene skal ombyttes i perioden fra bekendtgørelsens ikrafttræden til og med den 31. maj 2025 og at 1.000-kronesedlen anvendes af kriminelle aktører i en række kriminelle aktiviteter fx salg af narkotika og doping, aflønning af sort arbejde og som valuta i de uformelle pengesystemer, herunder hawala.

Hvidvasksekretariatet har ikke viden om, hvor stor en andel af de 21,6 milliarder kroner, der skal indkaldes, der indgår i den kriminelle økonomi. På baggrund af Nationalbankens analyse af kontantområder samt oplysninger og efterretninger om efterspørgsel og brug af store sedler i de kriminelle miljøer, vurderer Hvidvasksekretariatet, at 8-11 milliarder kroner af de 1.000-kronesedler, der skal indkaldes, kan være en del af den kriminelle økonomi og dermed udgør en risiko for hvidvask. Dette omfatter ligeledes en vis andel af de 1.000-kronesedler, der pt. opbevares i udlandet.

Hvidvasksekretariatet antager, at kriminelle aktører, såvel som andre personer og virksomheder, vil ønske at ombytte de 1.000-kronesedler, de ligger inde med. Det antages, at kriminelle aktører vil forsøge at bruge deres 1.000-kronesedler i detailhandlen – særligt på højværdivarer og andre varer, der er let omsættelige. Herudover antager Hvidvasksekretariatet, at kriminelle aktører vil forsøge at veksle eller indsætte pengene gennem landets banker, vekselkontorer og andre virksomhedstyper, som er omfattet af hvidvaskloven og dermed ikke er omfattet af kontantforbudsgrænsen, herunder gennem anvendelse af muldyr.

Hvidvasksekretariatet vurderer, at en væsentlig del af det ulovlige udbytte, der blandt kriminelle aktører holdes i 1.000-kronesedler, vil blive hvidvasket gennem detailhandlen, hvor hvidvasklovens krav ikke finder anvendelse. I detailhandlen og andre ikke-omfattede aktiviteter, gælder i stedet kontantforbuddet. Kontantforbuddet betyder, at der ikke må tages imod kontantbetalinger på 20.000 kroner eller derover, hvad enten betalingen sker på én gang eller som flere betalinger, der er eller ser ud til at være indbyrdes forbundet.

I forbindelse med indkaldelsen nedsættes kontantforbuddet fra 20.000 kroner til 15.000 kroner. Derfor kan der opstå en øget brug af **muldyr**, hvor kriminelle aktører vil forsøge at skjule midlernes oprindelse ved at lokke andre til at modtage de sorte penge, som derefter fører videre til andre konti. Muldyr vil i den forbindelse stille sin konto til rådighed for kriminelle aktører, som dermed kan sløre de finansielle spor fra en kriminel handling. Muldyr kan fx bistå de kriminelle aktører ved at anvende de kriminelle aktørers 1.000-kronesedler til betaling for varer. Det kan fx være muldyr, der på vegne af kriminelle aktører køber højværdivarer, der er let omsættelige. Kontanter kan også anvendes til at betale for forbedringer af ejendomme, hvilket i sidste ende vil komme retur i form af et salg eller en eventuel værdistigning.

